

Iar Ion Lungu adăuga: „S-a autodeclarat dușman al poporului și al clasei muncitoare, că a fost în serviciul puterilor străine din Apus, că s-a înconjurat cu foști legionari...”³⁹⁸. „Mai penibil – își amintea David Prodan – a fost momentul când soția sa, prezentă, a fost întrebată de prezidiu dacă acum, după ce cunoaște vinovățiile soțului său mai înțelege să rămână alături de el! Răspunsul: nu!”²⁶⁷

Ședința se încheiase. Ieșind din clădire, Ion Lungu a zăbovit în fața restaurantului de peste drum. Prefăcându-se interesat de fotografiile expuse în vitrină, urmărea ce se petrece în spatele său. Din jeep-ul parcat lângă trotuar, a coborât un individ și a intrat în Institut. În sală – a sesizat David Prodan –, femeia de serviciu s-a apropiat de Pavel Apostol și l-a anunțat „că în anticameră un domn vrea să-i vorbească. Și plecat a fost cu acel domn”²⁶⁷. Din stradă, Ion Lungu l-a văzut pe același individ întorcându-se „însoțit de Apostol și s-au urcat amândoi în jeep”³⁹⁸. Pavel Apostol fusese arestat și va rămâne în închisoare mai bine de doi ani!

A doua zi, salariații Institutului de Filosofie au primit deciziile de concediere. Institutul se desființase! Foștii salariați vor fi de acum încolo „cercetători științifici în acord“, plătiți din „fondul nescriptic al Filialei Academiei după munca depusă”³⁹⁸.

7. „Bibliotecar-șef”

În toamna anului 1948, Filiala din Cluj a Academiei R. P. R. și-a propus înființarea unei biblioteci de organizarea căreia a primit dispoziție să se ocupe Ion Mușlea, fostul director al Bibliotecii Centrale Universitare din Cluj. Noua bibliotecă își avea sediul la etajul al II-lea, în aceeași clădire cu Biblioteca Centrală Universitară. Colecțiile ei au fost constituite în anii imediat următori prin „comasarea” fondului de carte provenit din cele mai felurite surse.

Devenit „forța conducătoare” a țării, partidul comunist a început acțiunea sistematică de interzicere și desființare a bi-

bibliotecilor orașenești – ce funcționau, majoritatea, în incinta primăriilor – a bibliotecilor din întreprinderile naționalizate, asociații și instituții: licee, școli primare, școli de ucenici etc. Scopul urmărit era atât distrugerea „culturii burgheze“, cât, mai ales, izolarea literaturii naționale de masa cititorilor, în vederea ideologizării lor masive. Lectura marilor scriitori: Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu, G. Bacovia, Octavian Goga, Liviu Rebreanu, Titu Maiorescu, E. Lovinescu era interzisă, iar inconformiștii, surprinși sau denunțați că citească asemenea opere „decadente“ erau sancționați cu promptitudine.

În depozitele noii biblioteci academice au intrat colecțiile de periodice, carte veche și modernă din Biblioteca Seminarului Central din Blaj, fondul de manuscrise și cărți rare din bibliotecile Episcopiei greco-catolice din Oradea și Satu Mare, din fostul Liceu Unitarian din Cluj, a Liceului Reformat din același oraș, bibliotecile personale ce au aparținut lui Timotei Cipariu, Gh. Barițiu, Ion Micu Moldoveanu și savantului Emil Racoviță⁴⁷¹. Au fost preluate de asemenea biblioteca primăriei orașului Cluj, fondurile de carte și periodice din celelalte licee clujene, dar și din școlile învecinate. Tot materialul primit urma să fie fișat, inventariat și înregistrat.

În luna iulie 1951, conducerea Filialei din Cluj a Academiei a numit personalul bibliotecii. Printre salariați, se afla și Lucian Blaga; în dreptul numelui său era menționat: „Bibliotecar-șef“.

Când Ion Mușlea l-a văzut trecut pe statul de funcțiuni al bibliotecii cu data de 1 iulie*, a verificat autenticitatea numirii și

* Transferarea cu data de 1 iulie pare infirmată de precizarea scriitorului însuși care, în *Memoriul de activitate*, redactat la 12 noiembrie 1958, afirma: „De la 1 iunie 1951 până astăzi funcționez în cadrul Bibliotecii Filialei Academiei R. P. R. Cluj și ca cercetător principal în Colectivul de istorie literară și folclor“. Specificarea este inexactă. În ziua de 30 iunie 1951, semna ultimul raport de activitate la Institutul de Istorie și Filosofie pentru perioada 1 – 30 iunie; cu data de 1 iulie 1951, a fost numit bibliotecar-șef, iar la 1 iulie 1953, cercetător, cu o jumătate de normă la Secția de Istorie Literară și Folclor.

a plecat imediat să-l anunțe personal pe filosof, acasă. L-a găsit – își amintea– „nițel speriat”²³³. Neliniștea îi era provocată nu atât de noul loc de activitate ce-i fusese atribuit fără a fi întrebat dacă-l primește sau nu, cât de mobilul transferării. Slujba aceea marginală, unde nu mai stătea în calea nimănui era oare o modalitate de protejare sau, dimpotrivă, era trimis la bibliotecă, într-o muncă izolată unde, practic, era „îngropat de viu”²³³, pentru a apăra „masele largi” de înrăurirea nefastă a operei și a personalității sale?

Înțelegându-i aprehensiunile, Ion Mușlea s-a străduit să-l liniștească. Biblioteca rămânea un lăcaș de informație și un posibil loc de meditație. Personal, va încerca, împreună cu directorul instituției, să-i asigure condiții civilizate de muncă.

În ziua de 19 iulie 1951, funcționarii bibliotecii s-au prezentat pentru întâia oară la serviciu. Lucian Blaga nu a venit și va lipsi câteva zile. Este cu puțință să fi așteptat o confirmare suplimentară a mesajului transmis de Ion Mușlea, ca și cum s-ar fi temut că, între timp, hotărârea inițială fusese revocată și ar fi dorit să evite momentul penibil al prezentării la un serviciu unde nu mai era trecut pe statul de funcțiuni.

Apoi, într-o dimineață, după o prealabilă asigurare din partea lui Ion Mușlea că totul a rămas neschimbat, a intrat în bibliotecă. Atitudinea respectuoasă prin care a fost întâmpinat de ceilalți colegi i-a risipit îngrijorarea. De acum încolo, Lucian Blaga se va prezenta la serviciu cu regularitate și la ora 7 dimineața semna condica. Zilnic, la poartă, pândea șeful de cadre, Micheșan, fost cizmar, gata să noteze orice întârziere²⁵³. Însă Lucian Blaga venea la timp, nu din teamă că îi vor fi tăiate minutele de întârziere, ci dintr-o corectitudine nativă.

Deși noua muncă era inferioară celei avute anterior și părea – prin specificul ei și orarul constant de opt ore – atât de îndepărtată de profesia de profesor universitar, coborârea pe scara ierarhiei sociale este posibil să fi fost receptată fără un acut sentiment de umilință. La acceptarea cu relativă indiferență a postului de bibliotecar, au contribuit două cauze distincte.

Din noiembrie 1926, Lucian Blaga a acordat profesiunii sale o importanță strict funcțională: îndeletnicirea trecătoare

exercitată trebuia să-i asigure, lui și familiei, subzistența materială, fiindcă adevărata lui vocație a rămas, constant, creația: „Principalul în viața mea – i-a mărturisit la 28 aprilie 1958 lui Ion Mușlea – e această muncă literară. Celelalte aproape nu contează”²³³.

Pe de altă parte, mulți universitari clujeni: Ion Mușlea, David Prodan, Virgil Vătășianu, Tiberiu Moraru, Victor Chereșeșiu⁴⁸¹ ș. a. au trecut inițial, ca arhivari sau bibliotecari, prin Biblioteca Centrală Universitară din Cluj. Lucian Blaga făcea drumul invers: „cobora” spre bibliotecă, în vreme ce toți ceilalți porniseră de aici. La începutul lunii ianuarie 1949, Lucian Blaga trăise o pasageră prăbușire morală, determinată de înălțurarea de la catedră. Dar, acum, trimiterea unui profesor universitar la „munca de jos” intra în firescul anomiei instaurată de comuniști.

Lucian Blaga venea la bibliotecă aureolat de stigmatul „filosof al burgheziei în putrefacție”. În ciuda conotației negative, caracterizarea îl înnobila, fiindcă în bibliotecă, unde se păstra încă respectul pentru vocația creatoare, epitetul era receptat ca o flagrantă nedreptate. Apoi, funcționarii, cei mai mulți, îi erau cunoscuți: Maria-Magdalena Agârbiceanu, fiica prozatorului, Georgina Gheorghe, nepoata sa, Valentina Pop, Lucia Mihăilescu, Elvira Popovici, Artur Reichel, Martin Septimiu. Directorul bibliotecii, profesorul universitar D. Popovici, destituit și el din învățământ, a avut permanent față de Lucian Blaga o deferentă atitudine. După moartea lui neașteptată, în decembrie 1952, noul director, matematicianul Lascu Bal, „epurat” din postul de profesor universitar, s-a comportat cu Lucian Blaga asemenea unui coleg.

În funcția de „bibliotecar-șef”, Lucian Blaga avea „responsabilitatea” grupului de cercetători alcătuit din profesorii Victor Marian, George Em. Marica, Pompiliu Teodor și Liviu Patachi⁴⁷². Însă nu-i plăcea să se comporte ca un șef”. Îndatoririle imediate ale bibliotecarilor erau „să pună o ordine modernă”⁴⁷³ în tezaurul de in-folii, incunabule, în tomurile in-quarto, în periodice și în zecile de mii de volume aduse din toate bibliotecile desființate.

Privirile lui Lucian Blaga și ale celorlalți bibliotecari se odihneau pe *Summa Theologic* a lui Toma de Aquino, „în ediția mare, comentată de Leon al XIII-lea“, pe uriașele „in-folii legate în pergament alb“ ale lui Ioan Hrisostonul, pe opera completă a Sfântului Augustin, tipărită la Basel, pe ediția princeps a *Dictionarului istoric și critic* al lui Pierre Bayle, pe colecțiile de periodice autohtone din secolul al XIX-lea⁴⁷⁴. Toate aceste creații ale spiritului uman urmau să fie catalogate, fișate și inventariate după clasificarea zecimală.

Inițial, Lucian Blaga a lucrat într-una din sălile de la etajul al II-lea împreună cu ceilalți funcționari. În fiecare dimineață, Ion Mușlea îl vedea cum „se așeza în același colț al marelui mese îmbrăcată în postav verde“ și se cufunda în lucru. Când termina ce avea „planificat“, se ridica, se apropia de biroul lui Mușlea, aflat în aceeași enormă sală de arhivă, „întreba câte ceva și se întorcea la locul lui“²³³. Alteori, se ridica de la masă și „se plimba prin birou, rontăind boabe de cafea pe care le scotea din buzunarul vestei“²³³. Neastâmpărul trupului era un reflex al agitației spiritului: filosoful avea impresia că toți cei care intrau în sală îl priveau cu neascunsă curiozitate.

Într-una din zile, a intrat în bibliotecă Veturia Goga. Lucian Blaga „tocmai se apleca asupra unor documente de prin secolul al XVIII-lea, pe ale căror file se așternuseră, inerent, resfirate straturi de praf peste slovele luminate“. În această ambianță „de cărți vechi și lumină difuză“, Veturia Goga l-a privit îndelung și i-a șoptit: „Tu, aici, ai numai praf și geniu!“⁴¹

Ion Mușlea a intuit că „viața în comun îl stingherea“ și i-a promis că, în septembrie (la 1 august, toată biblioteca intra în concediu de odihnă), ei doi, împreună cu D. Popovici, vor avea un birou separat. Într-adevăr, la jumătatea lunii septembrie, făgăduiala s-a materializat: Lucian Blaga lucra acum într-o încăpere spațioasă ce oferea privirilor, printr-o fereastră imensă, grădinile clinicilor. La puțină vreme, „probabil din cauza circulației mari care începuse din nou în biroul nostru“ – își amintea Ion Mușlea –, filosoful s-a plâns, discret, de inconfort.

Teodor Mihăilescu, directorul Bibliotecii Centrale Universitare în clădirea căreia era găzduită Biblioteca Academiei, rela-

ta că Lucian Blaga l-a rugat personal să-i găsească o altă cameră de lucru. Îndatoritor, directorul i-a oferit o încăpere liniștită, fără legătură cu celelalte birouri, ce fusese înainte „colțul roșu“, adică încăperea în care erau expuse „operele clasicilor marxismului“ și materiale propagandistice ale partidului*. Camera, „îngustă ca un turn“¹¹, se găsea la etajul I al bibliotecii, lângă sala conferințelor, unde se afla colecția de foarte vechi și rare manuscrise.

Lucian Blaga urca pe o scară până la palierul etajului al II-lea, deschidea o ușă metalică, își sprijinea mâna pe o balustradă lustruită de apăsarea numeroaselor palme neștiute și cobora treptele unei scări din lemn de stejar, pe care le numea, cu un surâs nostalgic, după titlul ultimului său volum de poeme antum, „nebănuitele trepte“.

Camera avea dimensiunile unei chilii monahale. Prin ferestra tăiată în zid, se zărea în depărtarea albastră, „ca într-un tablou înrămat“¹¹, o parte din peisajul munților Apuseni. Înăuntru, se aflau masa de lucru, în dreptul ferestrei, „cu un raft mic și un perete ridicat în față“²³³, pe care o adusese din biroul lui D. Popovici, și – într-o adâncitură dreptunghiulară, anume lăsată în zid, sub scară, o canapea roșie, de piele, unde, adesea, se odihnea, după-amiezile, o jumătate de oră. Canapeaua nu fusese

* Comentând solicitarea lui Lucian Blaga, directorul bibliotecii constata, retrospectiv, că filosoful „nu se simțea bine printre cărțile vechi, cu file îngălbenite și uneori atacate de ciuperci, căci el – ca și G. Ibrăileanu – avea o adevărată fobie a microbilor“.

Dacă Lucian Blaga a formulat cu adevărat o asemenea motivație, a rostit-o numai pentru a-l determina pe interlocutor să urgenteze repartizarea unui birou, cât de mic, separat. Dacă fraza reprezintă numai impresia directorului, dedusă indirect din eventualul comportament al filosofului, opinia este eronată. Lucian Blaga a lucrat efectiv cu manuscrisele lui Timotei Cipariu, clasificându-le. La Institutul de Istorie și Filosofie, a studiat manuscrisele lui Samuil Micu și Gh. Șincai. Apoi, ani de zile, a bibliografiat colecțiile de ziare și reviste din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. Nici una dintre persoanele care a lucrat în preajma lui Lucian Blaga în acești ani nu a remarcat o fobie microbiană din partea filosofului.

adusă acolo, cum s-a vânturat zvonul, special pentru Lucian Blaga. Era acolo, făcea parte din inventarul camerei. Încăperea era răcoroasă vara și friguroasă iarna. Nicolae Balotă l-a surprins, adesea, cu un pled pe genunchi.

Marginalizat de regimul comunist, Lucian Blaga întorcea astfel *spatele lumii* impure a prezentului istoric, refugiindu-se în universul secund al literaturii:

„ – Mă retrag sub nebănuitele trepte⁴⁷³, i se adresa, cu un zâmbet complice, lui Ion Mușlea, când trecea prin anticamera sălii de conferințe, unde acesta lucra.

În chilia pe care o va numi metaforic „Bârlogul lui Faust“, prin analogie cu crâșma lui Auerbach, din Leipzig, fiindcă, după efectuarea normei de serviciu, traducea poemul dramatic al lui Goethe, era singur aproape tot timpul.

Când, întâia oară, într-o dimineață din toamna anului 1951, Nicolae Balotă, angajat de asemenea al bibliotecii, a deschis ușa metalică a biroului, încăperea i s-a părut „scufundată undeva în adânc⁴⁷⁴. De jos, a răsunat glasul filosofului, „ca vocea istovită a unui damnat dintr-o bolgie infernală⁴⁷⁵, îngăduindu-i intrarea.

Coborând „nebănuitele trepte“, tânărul trăia senzația intrării „într-un mic lăcaș asemănător cu o chilie dintr-un vechi tablou închipuindu-l pe Sfântul Ieronim cu leul la picioare, la masa de lucru plină de suluri și tomuri și opusculi. Chilia lui Blaga avea și ea o masă lângă un perete, iar într-o nișă, sub scări, se afla o canapea. Ai fi spus că bărbatul care se răsuca lent în scaunul său pentru a te întâmpina, oferindu-ți odată cu o mână moale, zâmbetul său palid-obosit, veghea demult în această sihăstrie și nu folosea canapeaua decât în rare ore, răzbit de osteneți⁴⁷⁴.

Atunci și în intermitentele vizite ulterioare, Nicolae Balotă a reținut prezența statornică pe masă, printre volume felurite, ce urmau să fie „lucrate“, o clasificare zecimală pentru folosința bibliotecarilor.

Nicolae Balotă cobora în „Bârlogul lui Faust“ dimineața, pentru a-i împărtăși filosofului, dar și pentru a comenta împreună „știrile ascultate în seara precedentă pe undele B.B.C.-

ului⁴⁷⁵. Lucian Blaga era realmente interesat de viața politică a vremii sale și recepta cu aviditate orice știre. Securitatea îi cunoștea natura preocupărilor: „Sub raport politic – raporta informatorul «Lucretius», într-o *Caracterizare*, redactată cu grosolane greșeli de ortografie – î-mi (sic!) amintesc că atunci când era la Institut se interesa de multe ori de mersul evenimentelor internaționale și aștepta de pe poziții burgheze, o clarificare a situației internaționale⁴⁴¹.

Tema discuțiilor dintre Lucian Blaga și Nicolae Balotă era eterogenă: „Se interesa cu o neostenită curiozitate de tot ce se petrecea, de la o zi la alta, pe scena istoriei⁴⁸³. În asemenea momente, Lucian Blaga își întrerupea „tăcerea meditativă“, asculta atent sau vorbea el însuși, „oprindu-se adeseori, lăsând lungi pauze între cuvinte“. Uneori, frazele se pierdeau „ca acele râuri care dispar deodată într-o văgăună subpământeană pentru a irupe în altă parte printre pietre⁴⁷⁴.

Tăcerile, de multe ori stânjenitoare erau oare – se întreba tânărul de odinioară – sincope ale gândului, stânjeniri ale limbajului, ori dimpotrivă, expresia lingvistică „se nutrea dintr-o tăcere subiacentă?⁴⁹⁴ Mai degrabă, își răspunde omul matur de azi, tăcerile erau, pauze de resursare dintr-o tăcere subiacentă. Puterile sale, aparent foarte limitate, păreau să se epuizeze. În realitate se scufunda din când în când în «abis». Abisul cheamă abisul⁴⁷⁴.

Însă ceea ce îl interesa pe tânărul de atunci: fenomenologia, filozofiile existenței, dogmatica, mistica „întâmpinau la el o rezistență superioară⁴⁷⁵. Atitudinea – adăugăm noi – era normală la un filosof ce diseminase asemenea idei în întregul lui sistem, iar, acum, observa cu un zâmbet interior, ignorarea lor de către interlocutor. În asemenea condiții, orice discuție i se părea inutilă.

Marii scriitori pe care Nicolae Balotă îi venera: Dostoievski, Proust, Faulkner, Claudel, Thomas Mann „nu stârneau într-însul aproape nici un interes⁴⁷⁵. Lucian Blaga își va fi dat seama că tânărul nu-i cunoaște ideile referitoare la creația lui Thomas Mann exprimate la 27 martie 1948 în conferința despre Maxim Gorki și de aceea nu va considera necesar să angajeze o discuție în contradictoriu: cu un tânăr care arată o admirație excesivă pentru un scriitor, nu se poate discuta obiectiv.

Lucian Blaga refuza cu obstinație intrarea în domeniul spiritualității religioase: „Deși părea dispus să puie orice întrebare dintre cele privind Firea și Făcutul“, filosoful se arăta dezinteresat de orice preocupare teologică. De câte ori îl vedea pe Nicolae Balotă în sala bibliotecii, cufundat „în vechile ediții ale Sfântului Augustin sau în *Summa Theologica*, sau în scrierile unor Karl Barth, Hans Urs von Balthasar, sau Romano Guardini“, Lucian Blaga „surâdea indulgent“⁴⁷⁵.

Rezervele filosofului proveneau dintr-un ateism fugar. În ciuda repetatelor epitețe de „misticism“, prin care i-a fost și încă îi era caracterizată opera, Lucian Blaga a rămas un ateu discret și nu a ezitat să-și dezvăluie lipsa de credință: „Nu sunt nici catolic, nici ortodox, ci pur și simplu filosof. Din doctrina creștină admit anumite elemente ca simple mituri, ca expresii mitice ale unei realități sufletești“²⁶. De aceea, orice intrare în acest spațiu de idei i se părea zadarnică.

Deși nici atunci, nici ulterior, odată cu trecerea anilor, nu a putut înțelege reticența filosofului de a pătrunde în spațiile ideatice evocate, Nicolae Balotă a rămas cu impresia că interiorul chiliei, aura statornicității în jurul profesorului, drama pe care o trăia, denumirea însăși a încăperii creau o atmosferă favorabilă „marilor întrebări“ rostite cu voce tare, pentru sine, sau adresate filosofului, referitoare la „Firea și Ființa omenească: despre rostul tuturor celor ce sunt, despre Iubire, Moarte, Dumnezeu...“⁴⁷⁴. Răspunsurile lui Lucian Blaga nu au mai putut fi recuperate de Nicolae Balotă din labirintul propriei memorii. E cu puțință, firește, ca tocmai neașteptata nouitate a ideilor să fi produs inhibiția retroactivă ce a determinat uitarea. Peste ani, tânărul de odinioară reținea câteva imagini vizuale: „Îl văd răsfoind un album de fotografii de la muntele Athos, ori un album de Van Gogh“ și își amintea un cuvânt răzleț, o laudă adusă erosului, „voluptate păgână“⁴⁷⁴.

În altă zi, filosoful a fost vizitat în „Bârlogul lui Faust“ de Viorica Guy Marica: „Mă chemase, pentru că dorea ca Darkó Lázsló, care și el îmi era prieten, să-i picteze două portrete, al lui și al lui Dorli. Înainte de a intra în contact cu artistul, deopotrivă lefter, remunerat în rate lunare de puținii amatori de artă, voia să-și

cumpănească slabele posibilități materiale. S-a văzut nevoit să renunțe, deși îi plăcuse mult tabloul înfățișând-o pe Adriana Drimba, cunoscând poate și efigia lui Nego[îtescu]...“ Iar „gurile rele, ce nu lipseau din Cercul defunct“, au avut prilejul să colporteze pe tema zgârceniei blagiene, ignorând parcă într-adins starea dificilă în care fusese cufundat²⁷⁷. Prin transferarea în noua slujbă, Lucian Blaga nu mai primea salariul de profesor de la Facultate, ci de la bibliotecă, 12 000 de lei pe lună.

Mulți dintre cunoscuții care l-au vizitat în acești ani la bibliotecă au rămas cu impresia superficială că noua funcție atribuită lui Lucian Blaga era o meritată sinecură și, de fapt, bibliotecarul-șef își redacta propriile lui scrieri, ignorând îndatori-rile serviciului. Ion Mușlea îl vedea cum își „scotea filele cu traducerea lui Faust“²³³, se apleca asupra textului, făcând abstracție de tot ce se întâmpla în jurul lui. Lucian Blaga „se silea să-și îndeplinească norma de 80 de fișe pe zi“ – afirma Eugen Todoran care l-a văzut de câteva ori în acești ani. „Norma nu și-a realizat-o niciodată“²⁴⁵, pentru că D. St. Petruțiu, bibliograful principal, i-ar fi redistribuit, prin consens, sarcinile de serviciu celorlalți bibliotecari.

Însă documentele de arhivă scot la iveală efectuarea unei activități constante, îndeplinite cu conștiinciozitatea ce l-a caracterizat totdeauna. Contribuia la aceasta un înnăscut simț al datoriei ce îi permitea să se integreze fără efort în mecanismele existenței cotidiene: „Mi s-a dat de multe ori – se confesa Lucian Blaga – să schimb zilei mele localitatea, mediul, slujba, societatea. De fiecare dată am izbutit, și doar în curs de câteva săptămâni, să mă adaptez în chip optim, în scopul salvării ființei mele“. În anumite limite, „tiparele exterioare, în care îmi desfășor traiul, le simt ca o carapace, ce-mi apără miezul ființei“, transformându-se într-un scut „pentru spontaneitatea și libertatea interioară“.

Lucian Blaga respecta cu strictete orarul instituției. Fiindcă locuia prea departe de bibliotecă, lua masa de prânz la felurite

*Aluzie la membrii Cercului Literar.

cantine din apropiere. Dar, din aceeași funciară conștiințiozitate, reîntors la bibliotecă, se considera obligat să rămână la serviciu pentru pauza aceea de masă, încă o oră peste program²⁵³. El oferea astfel contemporanilor imaginea unui funcționar ce-și îndeplinea obligațiile profesionale cu seriozitate și corectitudine.

Același informator al Securității, în *Caracterizarea* dată la 16 martie 1953, recunoștea – atitudine întâlnită în epocă tot mai rar – competența ieșită din comun a omului: „Sub raport profesional [Lucian Blaga] posedă intense cunoștințe de filosofie și literatură europeană și extraeuropeană și este un scriitor traductoriu plin de talent“. Dar, totodată, îi recunoștea și rigurozitatea: „Din punct de vedere moral, este un om foarte muncitor și în general corect în raporturile cu ceilalți“⁴⁴¹.

Nu păreasa niciodată biblioteca până ce nu-și îndeplinea „cu meticulozitate îndatorirea sa zilnică de cercetător documentarist“, încât – atestă mărturiile contemporanilor – „deveniseră aproape proverbiale migala, seriozitatea și spiritul de înaltă răspundere atribuite de Lucian Blaga acestei munci“⁴⁸⁰. În timpul cât lucra, puterea de concentrare era atât de adâncă, încât nici nu sesiza când Ion Mușlea se apropia să scoată din rafturi vreun volum.

Încă din anul 1950, fusese introdusă în toate bibliotecile din România clasificarea științifică numită „zecimal universală“. Lucian Blaga intra într-un domeniu nou de activitate și, firească și-a propus să-și însușească și să stăpânească elementele constitutive ale acestui sistem. Teodor Mihăilescu i-a semnalat câteva lucrări teoretice în domeniu. Tot el a reținut că interesul lui Lucian Blaga s-a deplasat cu rapiditate și asupra lucrărilor lui Bacon, August Comte și ale altor filosofi, referitoare la clasificarea științelor⁹.

Preocupările acestea s-au concretizat într-o *Expunere a dezvoltării clasificării decimale*, redactată la cererea conducerii instituției, pe care a prezentat-o în fața grupei sindicale „a colegilor bibliotecari“, în ianuarie 1953. Lucian Blaga și-a început expunerea printr-o mărturisire. A fost nevoit să se inițieze singur în noua ramură de cunoaștere și să-i înțeleagă mecanismele constitutive:

„Când mai acum un an un cunoscut m-a întrebat ce lucrez în cadrul bibliotecii, am încercat să circumscriu în câteva cuvinte activitatea de clasificator decimal în felul următor: învăț, i-am răspuns, să scriu chinezește cu litere arabe. Cu toate că glumeam în aparență, circumscrierea ce o făceam cuprindea un fond de adevăr. Într-adevăr, născocitorii sistemului de clasificare decimală porneau poate, fără să-și dea seama de acest lucru, de la presupunerea mai veche și care în Europa datează încă de la 1700, de pe vremea filosofului Leibnitz, de a găsi *semne simbolice* prin care să designeze nu cuvinte, nu sunete, ci *noțiuni*“⁴⁷². (subl. aut.).

După introducerea prin care capta atenția ascultătorilor, Lucian Blaga a întreprins un succint, dar documentat excurs în istoria noțiunii de la inițierea noului sistem de clasificare, în anul 1876, de americanul Melvil Dewey, la ediția din 1951 a *Tratatului de clasificare zecimală*, editat de Institutul Internațional de Bibliografie de la Bruxelles și până la traducerile românești dintre anii 1949-1952. În a doua parte a prelegerii, intitulată *Câteva cuvinte despre structura clasificării*, Lucian Blaga descria sistemul din interior, relevând, prin exemple, ingeniozitatea principiilor și avantajele practice oferite cercetătorului, îndeosebi orientarea rapidă în bibliografia unei anumite probleme.

Munca efectivă depusă de Lucian Blaga în cadrul bibliotecii consta în clasificarea zecimală a cărților. Norma impusă de rigorile statului de funcțiuni era de 5 500 de volume pe an, ceea ce însemna, lăsând la o parte sărbătorile legale și concediul de odihnă, obligația de a înregistra zilnic, în medie, un număr de douăzeci de volume.

Cu toate că nu lăsa niciodată să se vadă, nu se putea spune că activitatea rutinieră pe care o efectua supus, ca o ofrandă adusă zilnic lumii în care avea nenorocul să trăiască, îi făcea plăcere. Era o muncă plictisitoare, mecanică, de o monotonie exasperantă și atât de îndepărtată de preocupările lui generale, încât de fiecare dată era cuprins de aceeași cruntă disperare: „Cele opt ore de birou, de muncă extrem de stupidă – îi scria surorii sale, Letiția, 18 septembrie 1952, încă nu m-au distrus“⁴⁷³.

Din „deceniul de maturitate“ deschis promițător în fața lui în februarie 1945, și așteptat cu atâta nerăbdătoare speranță că îi va oferi răgazul necesar realizării operelor visate se alesese praful. Nu se putea ocupa de propria lui creație decât în zilele de duminică, în puținele sărbători legale, în concediul de odihnă și în celelalte șase zile ale săptămânii, după îndeplinirea obligațiilor contractuale. De rapiditatea prin care își îndeplinea „norma“ zilnică, dispunea de timpul rămas liber pentru sine.

Pe masa din „Bârlogul lui Faust“, Nicolae Balotă sesizase prezența statornică a câtorva tratate referitoare la problematica filosofică a fizicii moderne, „printre care *Zur Einsteinschen Relativitätstheorie* a lui Ernst Casirer, traducerea germană a lucrării lui James Jeans, *Pfysics and Philosophy* și lucrarea lui Einstein, *Geometrie und Erfahrung*. După ce își îndeplinea îndatoririle de bibliotecar, „gânditorul medita și scria la lucrarea sa despre *Experimentul și spiritul matematic*“^{*476}. Pentru „alte ore – căci Blaga rămânea, adeseori, după-masa, dincolo de orele oficiale ale serviciului, în chilia sa – era pururi deschisă și-l aștepta o altă carte pe care o tălmăcea în verbul românesc al poeziei sale, și care, printr-un fel de aură magică, dădea în acea vreme persoanei poetului tălmăcitor o investitură particulară, iar lăcașului în care-și desăvârșea tălmăcirea, denumirea sa: «Bârlogul lui Faust»“⁴⁷⁶.

Interiorul insolit, clar-obscurul interior, cărțile de pe masă, singurătatea profesorului, o ediție germană din *Faust* de Goethe contribuiau în varii proporții la crearea unei atmosfere faustice, „aceea din jurul unui Faust amar, deși nu lipsit de speranță, umilit și obidit, dar nu resemnat în cabinetul său de lucru în care era consemnat ca în celula unui penitenciar“⁴⁷⁵.

În această ambianță, desprinsă parcă dintr-o gravură medieală, lipsită de tensiunea ideologică exterioară, resimțită permanent la Institutul de Istorie și Filosofie, și în aceste precare condiții de existență materială, oferite de regimul comunist uneia

* Nicolae Balotă nu știa că „lucrarea“ fusese încheiată de mult; acum, filosoful făcea o ultimă revizuire stilistică textului.

dintre cele mai de seamă personalități ale veacului al XX-lea românesc, a lucrat Lucian Blaga în funcția de „bibliotecar-șef“, cu normă întregă, până la 30 iunie 1953, înconjurat de respectuoasa cordialitate și deferența permanentă a colegilor de serviciu.

În aceeași perioadă temporală, Lucian Blaga și-a îngăduit materializarea unui gând. Și-a legat, în piele, la același format, în șapte volume, culegerile de versuri antume, cartea de la Fundații, eseurile, trilogiile, piesele de teatru. Pe spatele fiecăruia, legătorul a imprimat cu litere aurite: „Lucian Blaga – Opere“. Volumele erau continuu pe biroul de acasă, sub privirile sale. Gestul dezvăluia una din fibrele ascunse ale sufletului: năzuința de a-și vedea realizată seria unei posibile ediții de „opere“!

8. „Cercetător științific principal“

Secția de Istorie Literară și Folclor a Filialei din Cluj a Academiei R.P.R. a elaborat, în anul 1951, un plan de activitate „de lungă durată, sugerat de Dimitrie Popovici. Temele înscrise în planul de perspectivă explicitau osarcină.matcă, anume: alcătuirea unei bibliografii analitice a periodicelor românești din Transilvania și recoltarea tuturor știrilor despre români din periodicele maghiare și germane, apărute pe teritoriul patriei noastre până către 1870. Pe lângă această sarcină cheie, membrii secției trebuia să țină, bilunar sau lunar, comunicări privitoare la trecutul cultural și literar al românilor ardeleni“⁴⁷⁷.

Membrii colectivului și-au stabilit atribuțiile de serviciu și au început fișarea pe articole a presei vechi transilvănene. D. Popovici urma să se ocupe de *Foaie pentru minte, inimă și literatură*, Ion Breazu și poetul D. Ciurezu studiau *Gazete de Transilvania*, Mihai Triteanu parcurgea paginile revistei *Luceafărul*, iar Eugen Crăciun bibliografia *Tribuna*⁴⁷¹.